

Értsünk szót

a József Attila olvasómozgalom ügyében!

Nemrégén adta közre a KISZ Központi Bizottsága azokat az irányelveket, amelyek az ifjúság kulturális nevelésének 1963—65-ös feladatait körvonalazzák. Az irányelvek több vonatkozásban, a József Attila Olvasómozgalom szervezésében is, figyelemre-méltó új mozzanatokot tartalmaznak. Tömör és kifejező már az olvasómozgalom feladatának meghatározása is: „a fiatalok nagy tömegeinek rendszeres olvasásra nevelése, az ismeretterjesztő és szépirodalmi könyvek népszerűsítése, a fiatal könyvtári tagok számának növelése.” Az olvasómozgalom korábbi kötöttségének (kötelező irodalom előírása, versek tanulása, beszámolási kötelezettség stb.) feloldása az elmúlt év tapasztalatai alapján is kedvező légkört teremtett a mozgalom feladatának tartalmas megvalósításához. Szemelláthatólag megszűnik az a korábbi ellentmondás, hogy a fiatalok egy része rendszeresen olvasott a könyvtárakban, de nem vett részt az olvasómozgalomban — mások az olvasómozgalom jelvényeinek megszerzésére vállalkoztak, de a könyvtárnak tájékára sem mentek. A kettéválasztás helyett *egyeséges szemlélet érvényesül, a KISZ és a könyvtár törekvéseinek egybeferrottsága mutatkozik meg az olvasómozgalom követelményeinek új rendszerében.* A mozgalom résztvevőinek toborzása, a KISZ alapszervezetek olvasómozgalmi szervező tevékenysége egyben könyvtári olvasószervezés is. A fiatalok rendszeres olvasását ösztönző könyvtári tanácsadás és nevelőmunka közvetlen segítség a fiatalok kommunista nevelésében, tehát a KISZ politikai munkájának erősítése is.

CÉLSZERŰ KÖVETELMÉNYEK

A jelvény megszerzésére irányuló felületes „rekordhajhászás” helyett, a *folyamatos könyvtári tagság* révén, a könyvekkel való rendszeres találkozás került előtérbe. A irányelvek az *olvasómozgalom követelményeinek differenciálására* is felhívják a figyelmet. A követelményekben a középiskolák és ipari tanulóintézetek tanulói, valamint az általános iskola nyolcadik osztályosai többletfeladatot kapnak. A falusi és üzemi, valamint a hivatalokban és kereskedelemben dolgozó fiatalok esetében csak abban az esetben engedhető meg a követelmények kiegészítése (az illetékes KISZ bizottság hozzájárulásával), ha a fiatalok igénylik azt, és olvasottságuk lehetővé is teszi. Az alapkövetelmények: fokozatonként meghatározott számú könyv elolvasása egy naptári évben, valamint a folyamatos könyvtári tagság. A *fokozatosság* nemcsak az *elolvasandó könyvek számában*, hanem a *könyvtári tagságban* is érvényesül. Amíg a bronz-fokozatnál elegendő egy évben 6 könyv elolvasása és az, hogy a jelvény megszerzésére jelentkező fiatal valamelyik közművelődési, iskolai vagy szak szervezeti könyvtárnak tagja legyen, addig az ezüsfokozat esetében 9 szabadon választott könyv elolvasása és legalább egy éves könyvtári tagság szükséges. Az aranyfokozat jelvényét az kaphatja meg, aki legalább 12 újabb könyv elolvasására vállalkozik és 2 éve folyamatosan könyvtári tag. Világosan látszik ebből az a tendencia, hogy nem egyszeri, hirtelenjött feladat megoldására kell ösztönöznünk a fiatalokat, hanem az a célunk, hogy a rendszeres olvasás segítségével az önművelés útjára vesszük őket.

A középiskolások, ipari tanulók és az általános iskola nyolcadikosai részére az ezüst-fokozat megszerzéséhez még egy követelmény kapcsolódik: az irodalmi és tudományos ismeretterjesztő rendezvényeken (író-olvasó találkozók, fejtörő, irodalmi kör, szakkör stb.) való részvétel. Az arany-fokozatnál ez a többlet követelmény is magasabb szinten jelentkezik: valamilyen aktív tevékenységet kíván meg az olvasás népszerűsítése érdekében. (A jelentkező irodalmi színpad, irodalmi kör, tudományos diákkör tagja legyen, könyvismertetéseket, beszámolókat tartson, irodalmi naplót vezessen, irodalmi fejtörőket, klub-délutánt szervezzen, társadalmi könyvtárosként vegyen részt a József Attila olvasómozgalom szervezésében, működjön közre a könyvbarátmozgalom akcióiban stb.) Ugyanakkor az iskolába járó fiataloknál még egy megkötés is van: a tantervben meghatározott kötelező olvasmányok nem számítanak be az első követelmény (a meghatározott számú könyv elolvasása) teljesítésébe.

A KISZ József Attila olvasómozgalma — új követelményrendszerével — a magyar ifjúság iskolán kívüli nevelésének egyik fontos eszközévé válhat. A mozgalom szervezése — ha főként a KISZ mozgalmi feladata is — a könyvtárosok, pedagógusok, népművelők teljesértékű segítőmunkáját kívánja meg. Sok esetben a mozgalom sikeres fejlődése azon sikkad el, hogy nem tisztázzuk kellőképpen, mikor, kinek, mi a feladata. Hiányzik a feladatok közös megtervezése, a tennivalók helyes elosztása,

a különböző akciók összehangolása és ennek következtében az olvasómozgalomban jelentkező fiatalokkal a foglalkozás rendszeressége is. Lényegében a mozgalom elindulásának kezdetétől fogva adottak a KISZ szervezeti feladatai, ugyanígy tisztázottak a könyvtárosok, a művelődési otthonokban működő művelődési szakkörök és irodalmi körök vezetőinek, az olvasómozgalomban segítő pedagógusoknak a feladatai is. Az elmúlt három-négy év során sok próbálkozás, kezdeményezés indult el, s ezeknek tapasztalatait ideje leszűrní. A legjobb eljárásokat és módszereket meg kell ismertetnünk a KISZ aktivistáival és a könyvtárosokkal is. (A KISZ Központi Bizottságának kiadásában az ősszel részletes módszertani útmutató és tanácsadó jelenik meg, mely ezt a hiányt pótolja.)

MEGALAPOZOTT VÉLEMÉNYEK, VAGY TÉVEDÉSEK?

A *Könyvtáros* júniusi száma közli H. Takács Éva és Bársonyi Györgyi észrevételeit a József Attila olvasómozgalomról. H. Takács Éva nem helyesli „hogy jóformán minden követelmény nélkül, csak bizonyos számú könyv kölcsönzésével megszerezhető az olvasómozgalmi jelvény” — szerinte — „A beszámoltatás mellőzése könnyűvé, de tartalmatlanná is teszi ezt a nagyon fontos mozgalmat”. Bársonyi Györgyi azt állítja, hogy „eltörölték az összes eddigi követelményeket”, „akár ponyvaregények kölcsönzése után” is el lehet nyerni a jelvényt, „megszűnt a szellemi próbatétel”, „minőség nem számít, csak a mennyiség”. (A mondatok és gondolatok szétszakítására és önkényes sorbaszedésére helyszűke miatt kényszerültem.) A helyes megoldásra Bársonyi Györgyi esztétikai, etikai, dramaturgiai témákkal foglalkozó olvasókörök létrehozását javasolja, valamint a Szabó Ervin Könyvtárban kialakult művelődési körökhöz hasonló olvasói közösségek, csoportosulások szervezését tanácsolja.

Tekintsük meg közelebbről ezeket a véleményeket. Igaz-e, hogy eltörölték a követelményeket? Ez nem így van. A *könyvtárbajárás, a rendszeres olvasás lett az alapvető követelmény*. Ezt minden könyvtáros csak helyeselheti. A KISZ-nek az a feladata, hogy a könyvtárba irányítsa a fiatalokat, a könyvtárnak pedig, hogy gondoskodjék a fiatalok könyvtári neveléséről, az olvasmányok megválasztásáról. Az olvasómozgalom minimális célkitűzése az, hogy felébressze a fiatalok szízeireiben az olvasás iránti vágyat, rendszeres könyvtárlátogatóvá tegye őket; maximális célkitűzése, hogy igényes olvasókat neveljen. Minden egyéb csak ehhez kapcsolódik.

A könyvek olvasása terén támasztott követelményeket teljesen indokolatlan lenne felemleni. Arra kell gondolnunk, hogy a még nem olvasó, vagy nem rendszeresen olvasó fiatalok százezreit szeretnénk a mozgalom révén, a jelvények révén, elindítani az olvasás útján. Paraszt és munkásfiatalokat, a rendszeres olvasástól húzódozó tanulókat. A mérce tehát nem lehet magas. Helytelen vélemény az, hogy csak bizonyos számú könyv kölcsönzése révén, vagy *ponyvaregények kölcsönzése* után is megszerezhető a jelvény, s hogy a *minőség nem számít*. Hiszen azok, akik ezt a nézetet vallják, saját könyvtárosi munkájuk, képességeik, törekvéseik értékét (és a többi könyvtárosét is!) szállítják le! A könyvek ajánlásában, a fiatalok olvasási programjának összeállításában szabad tere van minden könyvtárosi jószándéknak és helyes törekvésnek. Minden fiatalra vagy a fiatalok különböző csoportjaira lehet szabni azt, hogy mit ajánlunk, milyen sorrendben, milyen összetételben, de az ő joguk, mit fogadnak el, mivel kezdik és milyen sorrendben. József Attila verset tanulnak-e, vagy éppen Majakovszkijt? Petőfin keresztül jutnak-e el Simon Istvánig, vagy Jevtusenkótól Vajda Jánosig? Illés Béla összes műveit akarja-e valaki elolvasni egymásután, vagy egy Jókai és Cervantes regény között a görög városállamok kialakulásáról készült ismeretterjesztő művet vesz kezébe. Helyes bizonyos *rendező elv*, de a mégoly arányérzékkel rendelkezők, megbízható ízléssel megáldottak által készített szellemi étrendet is dőreség lenne százezrek számára kötelezővé tenni. Az okos bibliográfiák, érdekes tárgyú albumok, vonzó ajánlás-jegyzékek segítségével felkeltett olvasási igényt, kívánságot az ügyes könyvtáros céltudatosan és az olvasó megelégedésére tudja kielégíteni. A szempont-kaptafákra gyártott jegyzékek, olvasótervek eleve kudarcra vannak ítélve.

A fiatalok nem mentek el a beszámoltatásra, irtóznak tőle. A könyvtárosok ennek elmaradása miatt *tartalmatlannak érzik* a mozgalmat, s úgy vélik, *megszűnt a szellemi próbatétel?* A mozgalom igazi tartalma a KISZ és a könyvtár rendszeres együttműködésének kialakítása, az irodalompropagandával kapcsolatos közös akciók szervezése, a fiatalok és a megfelelő könyvek bensőséges, tartalmas egymásratalálása. A szellemi próbatétel pedig nem a „vizsgákon”, hanem az olvasás során, az eszmecserék, a baráti beszélgetések, csoportos összejövetelek stb. alkalmával jelentkezik.

Nézetem szerint a mozgalom megítélésénél nem szabad merev sémákban gondolkodni. Igazában minden olyan akció, ötlet, próbálkozás, kísérlet, módszer hasznos és

a mozgalomhoz tartozik (a fejtörőktől a szavalóversenyeken és klubösszejöveteleken keresztül az irodalmi és tudományos kérdésekről kezdeményezett vitákig), amelynek felhasználásával szélesíthetjük az olvasó fiatalok taborát és felkelthetjük érdeklődésüket, elmélyíthetjük ismereteiket, olvasmányélményeiket.

A KÖNYVTÁROS AZ OLVASÓMOZGALOM ELSŐ SZÁMÚ AGITÁTORA

Meg kell ragadnunk minden alkalmat, hogy a fiatalokkal és elsősorban a KISZ alapszervezetek vezetőségeinek tagjaival szót értsünk, megértessük velük, hogy az önművelés, az olvasómozgalomban való részvétel egyéni érdekük, az olvasás, a művelődés ugyanúgy hozzátartozik mindennapi életükhöz, mint az evés, a ruházkodás stb.

A mai ifjúság rajongással veszi körül, példaképének tekint a világhírű hőseit: Gagarint, Tyitovot, Tyeresskovát stb. Olyan felkészült, céltudatos és bátor emberek szeretnének lenni, mint ők. Könnyen meg fogják érteni, hogy csak az állandó tanulás, az olvasás, a rendszeres művelődés útján közelíthetik meg példaképeiket. Erre éppen a világmindenséget ostromló kommunista fiatalok adnak példát. Gagarin gyermekkorától kezdve szereti az irodalmat, a könyvet. Rendszeresen olvas kalandos könyveket, klasszikusokat, társadalmi műveket. Tyitov — egy interjú alkalmával fel-tett kérdésre válaszolva — elmondta, hogy nagyon szereti Puszkint és Majakovszkij verseit, történelmi regényeket olvas, Petőfi versei legkedvesebb költeményei közé tartoznak. Mindketten tovább tanulnak, hogy birtokukba vegyék a tudományos technika minden fegyverét, amelyek a jövő emberei számára szükségesek. A példa ereje döntő a fiatalok mozgósításában. „Száz szónál is több a tett”. Propagandamunkánkban tehát elsőrendű helyet kell biztosítani az ilyenfajta agitációnak. *A művelődésben, az olvasómozgalomban a KISZ vezetőknek kell tettekkel előljárni.* Ők legyenek az elsők a könyvtári beiratkozók között, ők legyenek eleven élményeikkel a legjobb könyvek népszerűsítői is.

Érveljünk és tanítsuk meg a KISZ bizottság tagjait, az alapszervezetek vezetőit az olvasómozgalom aktivistáit is arra, hogy szóban és írásban álljanak sorompóba. Adjunk a szájukba meggyőző szavakat. Ne csak azt mondják el: lépj be te is a mozgalom tagjainak sorába. Terjesszük a mozgalom alapvető célkitűzéseit közvetítő gondolatokat: A mi korunkban az iskolákban nyújtott ismeretek, a szervezett tanulás során megszerzett tudásanyag, csak alapot jelent a világról alkotott képünk teljesebbé tételéhez, világnézetünk megszilárdításához, életélményeink gazdagításához. A mai kor sürgető követelést támaszt a fiatalokkal és idősebbekkel szemben: ha meg akarod állni a helyed a világban, ha tevőlegesen kívánsz bekapcsolódni a társadalom által végzett határtalan lehetőségeket nyújtó alkotómunkába, akkor ne legyen életednek egyetlen üresen maradt perce, elfecsérelt órája, amikor nem kísérled meg ismereteid bővítését, érzelmi életed gazdagítását. Csak így képes ma az ember eleget tenni egyéni és társadalmi hivatásának. Ez akkor is érvényes, ha a fizikai munka, vagy a szellemi munka területén dolgozik valaki. A modern ember egyéniségét nem csupán az jellemzi, hogy tudja mire kell használni a legújabb tudományos technika által létrehozott eszközöket, hogy a szórakozás legválogatottabb formáiban éli ki magát, hogy új szokásokat vesz fel a társadalmi érintkezésben, hanem legfőképpen és elsősorban az, hogy magáévá teszi korunk leghaladóbb filozófiáját, megérti a társadalmi fejlődés törvényszerűségeit, felfogja és alkalmazni tudja a természettudomány alapigazságait, behatol a tudomány és technika rejtelmeibe, érzékenyen reagál az irodalom és művészet remekműveiből áradó emberi szépségekre és sokoldalú érzelmi kapcsolatba kerül az emberekkel, az őt körülvevő világgal. Mindezzel pedig közvetlen szakmai munkáját, társadalmi tevékenységét, egyéni ambícióit felemeli a kor színvonalára, munkája tudatossá válik, egyéni élete pedig kiegyensúlyozottá. Ez legyen propagandamunkánk tartalma!

AZ OLVASÓMOZGALOM SZERVEZÉSI MÓDSZEREI, MEGNYILVÁNULÁSI FORMÁI

Az olvasómozgalom a KISZ és a könyvtárak együttműködésének, a fiatalok között végzett közös nevelőmunkának a legfőbb eszköze és a legalkalmasabb formája. Nemcsak az egyes fiatalok első szab követelményeket, hanem a tennivalók egész sorát kívánja meg a KISZ-től és a könyvtáraktól is. A mozgalom nem sportszerű verseny, a követelmények nem versenyszabályok. Mozgalomná éppen azért válik, hogy kereteibe belefér a művelődés, a könyveket népszerűsítő, a fiatalokat tanulásra, olvasásra mozgósító, a kultúra értékeinek, a nemes eszméknek, a művészi szépségnek megismerésére serkentő akciók egész serege. A mozgalom lelkes szervezőmunka nélkül, az ifjúságot megmozgató, tettekre buzdító kezdeményezések nélkül eredménytelen ma-

rad. Ne várjuk hát a „csodát”, de ne is csépeljük tovább a szót. Eljött a tett ideje: csináljunk olyan eleven, látható, tapintható és hatásos mozgalmat, amely magával ragadja a fiatalok tíz- és százazezeit.

A mozgalom szervezésének egyik fő eszköze országszerte a *KISZ alapszervezet tagjainak kollektív könyvtárlátogatása lehet*. Ezt a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár néhány kerületi könyvtárában már sikerrel alkalmazták, de falvakban és városokban, iskolákban és üzemekben is megvalósítható. A könyvtáros gondja, hogy a látogatás ösztönző hatással legyen a fiatalokra. A könyvtár és a könyvek bemutatásán kívül helyes, ha rövid irodalmi műsorral tesszük érdekessé a látogatást. Mindenképpen érjük el, hogy a vezetőség tagjai ez alkalommal iratkozzanak be a könyvtárba, példát mutatva a többi fiataloknak.

A könyvtári tagokká lett fiatalok igénylik, hogy foglalkozzunk velük: tanácsot várnak az olvasnivaló megválasztásában, az őket érdeklő kérdések tisztázásában. A könyvtáros egyéni segítsége mellett nagy szükség van olyan, a könyvtárban, a művelődési otthonban, vagy a KISZ helyiségében tartott rendszeres *kollektív összejövetelre*, ahol alkalom nyílik közös felolvasásokra, egy-egy könyv elemzésére, tapasztaltabb, olvasottabb emberekkel (pedagógusokkal, mezőgazdászokkal, mérnökökkel, írőkkel, tudósokkal stb) való baráti eszmecsere, az új könyvek bemutatására, s ahol a fiatalok egymásnak is elmondhatnák olvasmányélményüket, megbeszélhetnek a közösen megnézett filmeket, televíziós műsorokat. Budapesten és vidéken is egyre több *művelődési és irodalmi kör, fiatal olvasók klubja* alakult ilyen céllal.

Ahol ilyen rendszeresen tevékenykedő köröket nem tudnak létrehozni, esetenként szervezzenek a KISZ-szel együtt, a fiatalok közreműködésével *irodalmi délutánt*, olyan *klub-estet*, amelynek keretében fejtőrő játékot, szavaló és felolvasó versenyt, könyvismeretést, szellemi vetélkedőt tarthatnak.

A KISZ bizottságok és a megyei, járási könyvtárak (a Komárom és Veszprém megyei korábbi kísérletek mintájára) kezdeményezzenek *pályázatokat* (ezeknek a témája lehet könyvek elemzése, szereplők jellemzése, folyóiratokban megjelent írásoknak a bírálata, de tárgya lehet a bizonyos könyvekkel kapcsolatban feltett kérdésekre adandó válasz is). Középisiskolákban, általános iskolákban és iparitanuló otthonokban sikerre számíthat az *olvasónapló-pályázat*. Falun, üzemekben a mozgalomba már bekapcsolódott fiatalok révén *olvasószerzési-versenyt* is indíthatunk. A falusi *könyvbarát-napok* alkalmat adnak a *fiatal olvasók találkozóinak* létrehozására, *könyvterjesztési kampány* indítására.

A megyei, budapesti és városi sajtóban, mozielőadások szünetében vetített reklámokon rejtvényversenyt, a megyei rádiók adásaiban *irodalmi ajándékműsort* javasolunk a mozgalom résztvevői és a többi fiatalok számára. A regényhősök jelmezés felvonulásával egybekapcsolt „Ki kicsoda, hol élt és mi a mestersege?” játék az olvasási propaganda jó eszköze lehet, a manapság eléggé divatos könyvbálokon, farsangi mulatságokon stb.

Évenként egyszer, lehetőség szerint a könyvhét idején a jelvények ünnepélyes átadására kell felkészülnünk. Ez is a KISZ és a könyvtár közös gondja. Minden esetben a KISZ megbízottja adja át a jelvényeket, a könyvtáros pedig nyújtson rövid tájékoztatást az olvasómozgalom eredményeiről és eseményeiről. Jó előre tervezzük meg az ünnepélyes műsort, hogy az az adott körülményekhez képest színvonalas legyen. (A megyei könyvtárak és népművelési osztályok segítsenek a műsorok összeállításában és a megvalósításban).

Azt hiszem, hogy az elmondottak után nem szorul újabb bizonyításra, milyen sok tennivalót ad a József Attila olvasómozgalom a KISZ-nek és a közművelődési könyvtáraknak is. Csak szívós és ötletes munkával lehet elérni, az együttműködés által lehet biztosítani, hogy a mozgalom ne „elformátlanodott”, hanem sokszínűen megnyilatkozó és sok fiatal számára vonzó legyen.

Mikó Zoltán

KITÜNTETÉSEK

A művelődésügyi miniszter az *Építők Napja* alkalmából eredményes munkájukért *Bakos Istvánnénak*, az *Építő-, Fa- és Építőanyagipari Dolgozók Szakszervezete Veszprém megyei Körzeti Könyvtára vezetőjének*, *Berki Imrénének*, a budapesti I. sz. Körzeti Könyvtár vezetőjének *Szocialista Kulturáért*; *Téri Tamásnének*, a Borsod megyei Körzeti Könyvtár vezetőjének, *Szpepessy Tibornak*, az É. M. 44. sz. Állami Építőipari Vállalat könyvtárosának *Miniszteri Dicséző Oklevelet* adományozott.